

**МЕТОДОЛОГИЯ НА ЛОГОПЕДИЧНОТО
КОНСУЛТИРАНЕ**

Елена Кирилова Бояджиева-Делева

**METHODOLOGY OF COUNSELING IN SPEECH-
LANGUAGE PATHOLOGY**

Elena Kirilova Boyadzhieva-Deleva

Abstract: Counseling is one of the main directions in the activities of the professional profile of the speech and language therapist, along with the diagnosis and treatment of communication disorders. As a priority of the practice it is stated in documents of the International Association of Speech Sciences and Disorders (IALP), American Speech-Language and Hearing Association (ASHA), European Speech and Language Therapy Association (ESLA), Union of Private Practice Speech Language Therapists (UPPSLT), Bulgarian National Association of Logopedists (BNAL). While the methodology of speech pathology counseling has long been the subject of theoretical justifications in Western European and American scientific literature, in our country this is still an undeveloped field of science and practice. The purpose of the paper is to outline the methodological foundations of speech pathology counseling and to systematize its definition, goals, objectives and principles. The current views on the scope of speech pathology counseling and the theoretical statements on which its principles are based are analyzed. The paper is provoked by the need to develop guidelines for the Bulgarian speech and language therapy practice in providing counseling services. Its main conclusions can be used as a starting point in structuring a plan for counseling work with various communication disorders.

Key words: counseling, speech pathology, speech and language therapy, language disorders, speech disorders

Консултирането е обхванат термин, отнасящ се до съдействие чрез взаимодействие с лица с нарушения и техните семейства в опит да се поставят разбираеми и реалистични цели за подобряване на качеството им на живот, засегнато или застрашено от предизвикателни емоции и житейски ситуации, свързани с проблема или нарушението (Tellis, Varone, 2018). Като дейност консултирането е приоритетно преимуществено на психолози, психотерапевти и социални работници, но с промяната на парадигмата в сферата на логопедията от медицински към

социално-психологически модел, консултирането започва да се налага все повече и в логопедичната работа.

Логопедичното консултиране се дефинира от DiLollo, Neimeyer (2022) като процес на изграждане на взаимовръзка логопед–клиент, чрез която трябва да се подкрепи личностното израстване на клиента, подобрението и на собственото му качество на живот, и на качеството на живот на семейството му, чрез което на свой ред да се постигне преодоляване или приспособяване към нарушенията на комуникацията и гълтането и тяхната терапия.

Първите научни публикации, посветени на обособената област на логопедично консултиране, са от 1979 г. Особено интензивно за обосноваването на съдържанието и задачите на логопедичното консултиране в световен план се работи през последните 10 години, доказателство за което е натрупването на изключителен обем публикации в световните бази данни с научна информация: 149 за периода 2012–2022 г. срещу 179 за периода 1979–2022 г. (Boyadzhieva-Deleva, 2022). За посочения период се откриват едва 5 публикации на български език, които отговарят на критериите за отсяване на търсене с ключови думи, засягащи консултирането в логопедичната практика. В други научни публикации на български логопедичното консултиране се споменава имплицитно, предимно във връзка с децата със специални образователни потребности или децата от етническите малцинства, а ролята на логопеда остава недефинирана.

След 2012 г. редица програмни документи на Световната, Европейската и Американската асоциации на логопедите легализират консултирането като основна приоритетна ос и фундаментално направление в дейностите от професионалния профил на логопеда, заедно с диагностиката и терапията на комуникативните нарушения. Международната асоциация по говорни науки и нарушения (International Association of Speech Sciences and Disorders, IALP) посочва в свои документи, че сред основните приоритети на логопедите е да работят за политики и стратегии, чрез които ще се осигури по-добро качество на живот на хората с комуникативни нарушения. Сред посочените насоки са и свързаните с допълнителна квалификация на логопедите по отношение на предоставянето на консултативни услуги, както и осигуряване на достъпна информация за лицата с нарушения при ситуации като пандемията от Covid-19. На интернет страницата на Европейската асоциация на логопедите (European Speech and

Language Therapy Association, ESLA) са публикувани редица документи с практически насоки и цялостни ръководства за консултиране при тежки нарушения на комуникацията (като афазия след инсулт, дизартрия и дисфагия), при които е необходимо да се вземат мерки за поддържане качество на живот на засегнатите лица и техните семейства – мерки, които са изцяло ръководени и реализирани от логопеди. Сред професионалните организации, извеждащи регламент за логопедичната практика при консултиране, безспорен лидер е Американската асоциация на логопедите (American Speech-Language-Hearing Association, ASHA). В три основни нейни документа: Етичен кодекс на логопедите (*Code of ethics*, ASHA 2016a), обхват на логопедичната практика (*Scope of Practice in Speech-Language Pathology*, ASHA 2016b) и Консултиране за предоставяне на професионални услуги (*Counseling for Professional Service Delivery*, ASHA, 2022) подробно се дефинира и описва същността на логопедичното консултиране, обосновава се ролята на логопеда в направлението социална работа с клиенти/пациенти и техните семейства и се мотивира изследователската работа, чрез която различните практики по консултиране ще докажат ефективността си. Позицията на трите големи професионални организации на логопедите е приета и от двете български професионални сдружения, съществуващи към момента – Сдружение Частно практикуващи логопеди (СЧПЛ) и Сдружение на логопедите в България (СЛБ).

Логопедичното консултиране има две основни направления на реализация: информационно и личностно (Flasher, Fogle, 2012). При информационното консултиране логопедът организира и предоставя достъпна и разбираема информация чрез обучаването на лицето с нарушение и семейството му относно същността на нарушението, методите за оценяване и диагностика, възможните терапии, прогнозата и необходимите ресурси. Логопедичното консултиране в информационното си направление може да се разглежда и като система от мерки с различен обхват и насоченост към различни равнища на функциониране на индивида: микроравнището на семейството и близките, мезоравнището на най-близката социална среда (детски градини, училища, институции и организации за грижа и образование, професионална среда) и макроравнището на общността и обществото (Boyadzhieva-Deleva, 2018).

При личностното консултиране логопедът насочва усилията си към формиране на умения за управление и разбиране на чувствата, емоциите, мислите и нагласите на лицата с нарушения и техните семейства, породени от комуникативното нарушение. Според Luterman (2008) както информационното, така и личностното консултиране са неразделна част от логопедичната клинична работа, като логопедът може да използва уменията си спонтанно или целенасочено. В метаанализ на Boyadzhieva-Deleva (2022) се посочва, че в научно-изследователските усилия и практико-приложните интереси на логопедите в световен план през последното десетилетие се отдава приоритетно значение на информационното консултиране, което предполага целенасочено прилагане на професионалните умения на логопеда. Личностното консултиране, което донякъде може да се интерпретира и като елемент на психологическа подкрепа (особено в условията на мултидисциплинарна екипна работа), е сравнително слабо разработено направление. При него по-голямата част от уменията на логопеда като професионалист се използват спонтанно, като вид неформална психотерапия, чиято ефективност е оставена да зависи предимно от личностни качества (като емпатия, съпричастност, търпение, способност за изслушване и активно слушане). В голям брой научни публикации, фокусирани върху личностното логопедично консултиране, се посочва, че логопедите са неуверени в целенасоченото прилагане на уменията си за този тип консултиране, тъй като им липсва достатъчно равнище на университетска квалификация и следдипломно обучение, което да ги изгради (Northcott, Simpson, Moss, Ahmed & Hilari 2018; Sandberg, Nadermann, Parker, Kubat, Conyers 2021; Sekhon, Oates, Kneebone, Rose 2019; Yates, Hudock, Atramovich, Hill 2019). Същевременно значението на личностното консултиране при някои комуникативни нарушения (като афазия, заекване, специфични езикови нарушения, разстройства от аутистичния спектър, синдром на хиперактивност и дефицит на вниманието и др.) се определя като по-голямо от това на информационното, тъй като предизвикателните житейски ситуации, през които преминават лицата с горепосочените нарушения и семействата им, изискват подходи за лично справяне със социално-психологическите аспекти на нарушението, а не толкова информиране за същността му.

Независимо от направлението си, основната характеристика на логопедичното консултиране е изграждането на доверителна връзка с клиента, която е процес, ръководен от взаимодействие и съдействие (ASHA, 2022). Дейностите на логопедите при консултиране се регламентират в документа на ASHA *Scope of Practice in Speech-Language Pathology* (ASHA 2016б) по следния начин:

- подпомагане на лицето с комуникативно нарушение и неговото семейство да вземат информирано решение, касаещо справянето с проблемите на комуникацията, храненето и гълтането;

- обучаване на лицето, семейството му и свързани членове на общността за същността на комуникативното нарушение или нарушението на храненето и гълтането, за възможните причини и последици, както и за факторите, които му влияят;

- осигуряване на индивидуална подкрепа и/или организиране на групи за взаимопомощ за лицата с нарушения и техните семейства, в което логопедът има ролята на консултант;

- формиране у лицата с нарушения и близките им на умения, които да им позволят да се застъпват за себе си в ситуации, свързани със защита на личния им интерес в общността и обществото;

- обсъждане, оценяване и помощ за приемане на негативните емоции и мисли, свързани с и произтичащи от комуникативните нарушения или тези на храненето и гълтането;

- насочване на лицата с нарушения към други професионалисти, когато потребностите от консултиране излизат отвъд тези, свързани с комуникация, хранене и гълтане.

Видно е, че изброените дейности изискват формиране на личностни умения, които да послужат за изграждането на доверителната връзка с пациентите, а също и за ефективно осъществяване на процеса на консултиране. Yarus (2019) посочва, че сред тези умения са разбирането и осъзнаването от логопеда на собствените му потребности, силни страни, практически сфери на интерес и загриженост, мотивация и граници. Логопедът трябва да притежава някои качества като: загриженост, самоосъзнатост, саморефлексивност и активно слушане, или да ги развива (Riley, 2002). Важно е да се подчертае, че в логопедичното консултиране логопедът не диктува готови решения. Консултирането трябва да се поддържа като „интерактивен терапевтичен процес, при който логопедът и клиентът му работят заедно за решаването на проблеми, идентифицирани от клиента“ (Yarus, 2019, 3). От тази

позиция още от началото на терапевтичния процес се въвежда и понятието за споделена отговорност, чрез чието обясняване логопедът е в състояние да информира чрез емпатия (а не да обучава), да мотивира, да се фокусира над силните страни на пациента си и да изгради гъвкаво взаимодействие.

Логопедичното консултиране следва да се организира според теоретична рамка, която да зададе основните цели и подходи на специалиста. Познати са няколко концепции, които могат да бъдат използвани самостоятелно или чрез интегриране на техни основни аспекти: когнитивно-поведенческа, на когнитивно реструктуриране, експериментална, модел на мениджмънт на проблема на Egan, личностно-центриран подход и др. По мнението на Yarus (2019) за разлика от психолозите, логопедите не биха могли да изберат само една концепция, към която да се придържат, поради необходимостта да осигурят гъвкаво и динамично консултиране. Според Riley (2002) по-ефективно за клиента е логопедът да избере теория и модел, които са съвместими и приемливи за собствената му личност и интереси, отколкото да следва теория, която не съответства на възгледите му.

Когнитивно-поведенческият теоретичен модел е широко използван в логопедичната практика в някои от терапиите на разстройства от аутистичния спектър (Walters, Loades, Russell, 2016), на заекване при подрастващи и възрастни (Stankova, 2017), както и в терапията на езикови нарушения (Bakopoulou, Dockrell, 2016). Като подход за консултиране той е насочен към осъзнаването на ефектите на негативното себевъзприятие върху терапевтичния процес и към овладяването на тези възприятия чрез целенасочена подкрепа на поведения, нужни за постигането на специфични терапевтични цели (Flasher, Fogle, 2012; Luterman, 2008). Сред основните му преимущества са модифицирането и адаптирането на средата като средство за противодействие на негативните поведения.

Личностно-центрираният теоретичен модел (още познат и като хуманистична теория, клиент-центрирана и Роджерсианска терапия) е насочен към подпомагане на осъзнаването на личностния потенциал от страна на пациента (Tellis, Barone, 2018). Трите крайъгълни камъка на този подход са съгласуваност, безусловно позитивен поглед и емпатично разбиране (Sommers-Flanagan, Sommers-Flanagan, 2014, 7). Използването на този подход при логопедичното консултиране означава възможност от страна на

логопеда да идентифицира силните страни и потребностите на пациентите си, като общува с тях и близките им с активно слушане и емпатия, избягва оценките и окачествяването на наблюдаваните поведения. Според Luterman (2008) това е подход, който гарантира изграждането на добра терапевтична връзка.

Друг широко прилаган в логопедичната практика подход е този на семейното включване и терапия. Въвличането на член на семейството като ко-терапевт е противоречива практика, защото при нея се очаква смесването на две различни социални роли и се рискува размиването на границите в споделената отговорност между терапевт, пациент и подпомагащи близки. В такива взаимоотношения от родителя се изисква да бъде равнопоставен като компетентност и обективност на логопеда при вземането на решения за детето. Емоционалните преживявания на родителите и близките по отношение на нарушението на детето или скъпия им човек затруднява обективното разбиране на проблема и може да формира нереалистични очаквания (Kotsopoulou, Papadaki, Flogou, et al., 2021). В случаите на деца с нарушения на храненето, с детска церебрална парализа, диспраксия или нарушения от аутистичния спектър приемането на ролята на ко-терапевт от страна на родителя е необходима, макар и трудна задача. За да се улесни нейното изпълнение, Kotsopoulou, et al. (2021) препоръчват терапевтите да вземат следните мерки, отнесени към родителско консултиране: логопедът да се постарее да разбере и да осъзнае психическото и менталното състояние на родителя, за да може адекватно да го информира за възможностите на терапията; да поощрява ранното начало на терапията; да развива и прилага адекватни и индивидуално разработени обучителни програми за родителите и семейството; да разбере нагласите и очакванията на родителите за детето им.

При логопедичното консултиране, което използва теорията на семейните системи, задачата на специалиста е да подпомогне близките да открият положителните и отрицателните начини, по които влияят на комуникативното нарушение (Flasher, Fogle, 2012). При тази концепция в основата стоят взаимоотношенията, взаимодействията и контекстът, които оформят тезата, че човешкото поведение винаги се случва в контекст (Sommers-Flanagans, 2014). Основните цели на логопедичното консултиране чрез този подход са две: да предложи такива начини на взаимодействие, при които ще се улесни постигането на

терапевтичните цели и да елиминира бариерите пред общуването в естествена среда. Пример за подобна практика е организирането на дейности по непряка интервенция за деца с езикови нарушения на развитието, както и консултирането на родители на деца в риск от забавено и/или нарушено езиково развитие с цел превенция (Boyadzhieva-Deleva, 2011; 2018a). Тази теоретична рамка е много широко използвана и при комплексната терапия на заекване в детска възраст, която оценява динамиката на симптомите с оглед на ситуативната им изразеност, влиянието на събеседниците и темата на комуникацията.

Близка до теорията на семейните системи е междуличностната теория. Според нея както положителните, така и отрицателните промени (общожителски и ежедневни) са резултат от влиянието на човешките взаимодействия в различни ситуации и онова, което е научено от предишни повтарящи се междуличностни взаимодействия (Flasher, Fogle, 2012). За целите на логопедичното консултиране, изградено на тази теория, е необходимо системно наблюдение и продължаващи във времето срещи както с пациента, така и със семейството му. Изборът на междуличностното консултиране предполага и тясно екипно сътрудничество с психолог и/или психотерапевт, тъй като логопедът трябва да има специално формирани умения (чрез специализирано квалификационно обучение).

Екзистенциалистките подходи се фокусират върху значещите за клиента събития, дейности и неща, като задачата на терапевта е да подпомогне развитието на самоосъзнаване и приемане на смисления живот дори и в контекста на нарушение (Sommers-Flanagan, 2014). Основната задача на логопедичното консултиране, базирано на този подход, е да повиши самооценката и увереността в собствените възможности за справяне със ситуацията, породени от комуникативното нарушение. Този подход разчита на формиране на позитивна и смислена оценка на живота на пациентите и семействата им на базата на дейности от ежедневието. Той е подходящ при работа с възрастни пациенти, претърпели инсулт, с афазия и/или дизартрия, с пациенти с невродегенеративни заболявания и прогресираща когнитивна дисфункция. Екзистенциалната теоретична рамка обуславя подходите за консултиране при програми за палиативни грижи, в които се включва и логопед (Chahda, Mathisen, Carey, 2017).

Мултикултурните теории за консултиране са особена необходимост в днешната епоха на етническо, езиково, религиозно и културно многообразие. Според Luterman (2008) те са неразделна част от консултирането, независимо коя друга теоретична рамка ще бъде избрана. Интензивната миграция, множеството смесени бракове и амбициите на някои семейства за ранно чуждозиково обучение са сред основните фактори за голямата честота на деца с билингвизъм и мултилингвизъм, част от които имат нарушения на развитието и/или комуникацията.

Същността на логопедичното консултиране като дългосрочен процес, тясно взаимосвързан с диагностиката, терапията и превенцията и разнообразието на теоретичните рамки, на които той се изгражда, позволяват тук да се изведат основните му принципи:

– динамичност: консултирането не е обособена и изолирана дейност, която се осъществява еднократно от логопеда. То е неразривна част от дългосрочното терапевтично планиране и ежедневните терапевтични взаимодействия. Стратегиите и подходите за консултиране трябва да следват промените в състоянието на клиента и да отразяват нововъзникнали потребности и проблеми в хода на терапията;

– интерактивност: консултирането не следва да се възприема като система от указания и предписания, които се дават на клиентите наготово. То се ръководи както от предварително начертания от специалиста терапевтичен план, така и от живите взаимодействия с клиента, от динамиката на постигането на резултатите и стратегията за следване на потребностите на клиента;

– гъвкавост: логопедът трябва да е в състояние да адаптира своите стратегии за консултиране според редица променливи: вида, формата и степента на комуникативното нарушение, контекста, в който то възниква и се развива, възрастта на клиента си, неговия интелектуален, когнитивен, социален и културен профил, темперамента и характеровите му черти.

– резултатност: ефектът на консултирането може да се оцени като положителен само в случай, че то води до реално подобрене в качеството на живот на засегнатото лице и неговото семейство.

Логопедичното консултиране може да се разглежда като продължаващ процес. Той започва от етапите на превенция и ранна интервенция, осигурява се по време на оценяването и диагностиката и през целия период на терапия. Консултирането

като терапия и превенция може да продължава дотогава, докато пациентът и семейството му имат нужда от подкрепа.

ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

- Vakopoulou, I., Dockrell, J. E.** (2016). The role of social cognition and prosocial behaviour in relation to the socio-emotional functioning of primary aged children with specific language impairment, *Research in Developmental Disabilities*, vol. 49-50, 354-370, doi 10.1016/j.ridd.2015.12.013
- Boyadzhieva-Deleva, E.** (2011). Stimulirane na ezikovoto i govornoto razvitie na deteto ot 0 do 3 godini, In: Stoitsova, T. et al., red., *Sbornik dokladi ot Nacionalna konferencia s mezhdunarodno uchastie "Ranno detsko razvitie"*, Sofia: Speednet.BG OOD, pp. 150-159. [Бояджиева-Делева, Е. (2011). Стимулиране на езиковото и говорното развитие на детето от 0 до 3 години, В: Стойцова, Т. и кол., ред., *Сборник доклади от Национална конференция с международно участие „Ранно детско развитие“*, София: Спийднет.БГ ООД, с. 150-159].
- Boyadzhieva-Deleva, E.** (2018a). Logopedichna podkrepa pri praktiki po ranna intervencija, In: Tsenova, Ts., ed., *Sbornik s materialy or Jubilejna nauchna konferencia s mezhdunarodno uchastie "Nauchni I prakticheski aspekti na priobshtavashoto obrazovanie"*, Sofia: Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kliment Ohridski", pp. 201-210. [Бояджиева-Делева, Е. (2018a). Логопедична подкрепа при практики по ранна интервенция, В: Ценова, Ц., съст., *Сборник с материали от Юбилейна научна конференция с международно участие „Научни и практически аспекти на приобщаващото образование“*, София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, с. 201-210].
- Boyadzhieva-Deleva, E.** (2018b). Konsultiraneto v logopedichnata praktika: v pomoshht na procesa na priobshtavane, *Pedagogy*, vol. 90, No 8, p. 1083-1095. [Бояджиева-Делева, Е. (2018b). Консултирането в логопедичната практика: в помощ на процеса на приобщаване, *Педагогика*, година ХС, том 90, кн. 8, с. 1083-1095].
- Boyadzhieva-Deleva, E.** (2020a). Logopedichna terapia v usloviata na izvunredno polozhenie: predimstva i nedostatyci na telepraktikata, *Knowledge International Journal*, vol. 40, No.4, 681-687.

- [Бояджиева-Делева, Е. (2020а). Логопедична терапия в условията на извънредно положение: предимства и недостатъци на телепрактиката, *Knowledge International Journal*, vol. 40, No.4, 681-687, <http://ikm.mk/ojs/index.php/KIJ/article/view/3940>].
- Boyadzhieva-Deleva, E. (2020b).** Planirane na logopedichnata terapia v usloviata na telepraktika, *Specialna pedagogika i logopedia*, issue 2, pp. 40-53. [Бояджиева-Делева, Е. (2020b). Планиране на логопедичната терапия в условията на телепрактика, *Специална педагогика и логопедия*, Том 2, стр. 40-53, https://fnoi.uni-sofia.bg/magazine/index.php/special-edu_language-therapy/issue/view/17].
- Boyadzhieva-Deleva, E. (2022).** Socialni aspekti na logopedichnata работа: zadachi na konsultiraneto, *Sbornik dokladi ot Deveta mezhdunarodna logopedichna konferencia "Socialni predizvikelstva pred logopedichnata работа"* (in press), DOI: 10.13140/RG.2.2.14334.46407. [Бояджиева-Делева, Е. (2022). Социални аспекти на логопедичната работа: задачи на консултирането, *сборник доклади от Девета международна логопедична конференция „Социални предизвикателства пред логопедичната практика“*, (под печат), DOI: 10.13140/RG.2.2.14334.46407].
- Chahda, L., Mathisen, B., Carey, L. B. (2017).** The role of speech-language pathologists in adult palliative care, *International Journal of Speech-Language Pathology*, 19:1, 58-68, DOI: 10.1080/17549507.2016.1241301
- DiLollo, A., & Neimeyer, R. A. (2022).** *Counseling in speech-language pathology and audiology: Reconstructing personal narratives*. Second Edition, San Diego, CA: Plural Publishing
- Flasher, L. V., Fogle, P. T. (2012).** *Counseling skills for speech-language pathologists and audiologists*. Clifton Park, NY: Thomson Delmar Learning.
- Kotsopoulou, A., Papadaki, E., Florou, I., et al. (2021).** Parents of Children with Autistic Spectrum Disorder (ASD) as Co-therapists: The Therapists' View *Psychology Research, February 2021, Vol. 11, No. 2*, 44-55, doi:10.17265/2159-5542/2021.02.002
- Lieberman, A. (2018).** Counseling Issues: Addressing Behavioral and Emotional Considerations in the Treatment of Communication Disorders, *American Journal of Speech Language Pathology*, Feb 6;27(1):13-23. doi: 10.1044/2017_AJSLP-16-0149.

- Luterman, D.** (2008). *Counseling persons with communication disorders and their families* (5th ed.). Austin, TX: Pro-Ed.
- Northcott, S., Simpson A., Moss B., Ahmed N., Hilari K.** (2018). Supporting people with aphasia to 'settle into a new way to be': speech and language therapists' views on providing psychosocial support. *International Journal of Language and Communication Disorders* January; 53(1):16-29. doi: 10.1111/1460-6984.12323. Epub 2017 Jun 16. PMID: 28621012
- Riley, J.** (2002). Counseling: An Approach for Speech-Language Pathologists, *Contemporary Issues In Communication Science And Disorders*, Volume 29, 6–16, Downloaded from: <https://pubs.asha.org/78.154.8.207> on 02/24/2022.
- Sandberg, C. W., Nadermann, K., Parker, L., Kubat, A.M., Conyers, L. M.** (2021). Counseling in Aphasia: Information and Strategies for Speech-Language Pathologists. *American Journal of Speech and Language Pathology* Nov 4;30(6):2, 337-2349. doi: 10.1044/2021_AJSLP-20-00312. Epub 2021 Sep 9. PMID: 34499847.
- Sekhon, J. K., Oates, J., Kneebone, I., Rose, M.** (2019). Counselling Training for Speech-Language Therapists Working with People Affected by Post-Stroke Aphasia: A Systematic Review, *International Journal of Language and Communication Disorders*, 54(3), May-June, 321-346, <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12455>
- Sommers-Flanagan, J., Sommers-Flanagan, R.** (2014). *Counseling and Psychotherapy Theories: in Context and Practice*, Psychotherapy.net, Canada, <http://155.0.32.9:8080/jspui/bitstream/123456789/1102/1/1%20counseling%20and%20psychotherapy.pdf> изтеглен на 6/1/2022
- Stankova, M.** (2017). *Programi za terapia na zaekvane. Praktiki, osnovani na dokazatelstva*. Sofia: NBU. [Станкова, М. (2017). *Програми за терапия на заекване. Практики, основани на доказателства*, София: НБУ].
- Tellis, C. M., Barone, O. R.** (2018). *Counseling and interviewing in speech-language pathology and audiology: A therapy resource*. Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning (from https://publish.jblearning.com/index.php?mod=jbbrowse&act=book_details&id=1329 on 24/02/2022).
- Walters, S., Loades, M., Russell, A.** (2016). A Systematic Review of Effective Modifications to Cognitive Behavioural Therapy for

- Young People with Autism Spectrum Disorders. *Rev J Autism Dev Disord* **3**, 137–153 <https://doi.org/10.1007/s40489-016-0072-2>
- Yarus, J. S.** (2019). Practical Counseling Strategies for Speech-Language Pathologists, www.StutteringTherapyResources.com, retrieved 02/23/2022
- Yates, C. M., Hudock, D., Astramovich, R., Hill, J.** (2019). Helping Students Who Stutter: Interprofessional Collaboration Between Speech-Language Pathologists and School Counselors, *Professional School Counseling*, vol. 22(1): 1-7, doi 10.1177/2156759X19844506.

Документи/Documents

- American Speech-Language-Hearing Association.** (2016a). *Code of ethics* [Ethics]. Изтеглен от www.asha.org/policy/et2016-00342/ на 05/04/2022.
- American Speech-Language-Hearing Association.** (2016b). *Scope of Practice in Speech-Language Pathology*, изтеглен от <https://www.asha.org/siteassets/publications/sp2016-00343.pdf>, на 17/02/2022.
- American Speech-Language-Hearing Association.** (2022). *Counseling for Professional Service Delivery*. (Practice Portal). Изтеглен от www.asha.org/Practice-Portal/Professional-Issues/Counseling-For-Professional-Service-Delivery/ на 11/04/2022.
- International Association of Communication Sciences and Disorders (IALP).** *Securing a better future for people with communication and/or swallowing needs, Policy statement - 29 April 2020*, retrieved from <https://ialpasoc.info/guidelines/> on 5/26/2022.

Интернет сайтове/Internet sites

- European Speech and Language Therapy Association, ESLA,** <https://eslaeurope.eu/research/>

Author Info:

Assist. Prof. Elena Kirilova Boyadzhieva-Deleva, PhD
Faculty of Educational Studies and the Arts
Department of Speech and Language Pathology
Sofia University “St. Kliment Ohridski”
Email: e.deleva@fppse.uni-sofia.bg